

**ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ԿՈՆԴԱԿԸ
Ս. ՆԵՐՍԵՍ ՇՆՈՐՀԱԼՈՒ ՄԱՀՎԱՆ 800-ԱՄՅԱԿԻ ԱՌԹԻՎ**

ՔՐԻՍՏՈՍԱԽԱՆԴ ՍԻՐՈՅ ՈՂԶՈՐՅՆ ԵՒ ՕՐՀՆՈՒԹԻԴՆ
ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ
Տ. Տ. ԽՈՐԵՆԱՅ ԱՌԱՋՆՈՅ, ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ՀԱՅՈՅ ՍՐԲՈՅ
ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԻ Տ. ԵՂԻՇԷԻ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻՆ,
ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ՀԱՅՈՅ ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼՍՈՅ
Տ. ՇՆՈՐՀՔԱՅ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻՆ, ՀԱՄՕՐԷՆ
ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՅ, ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՅ, ՎԱՐԴԱՊԵՏԱՅ,
ՔԱՀԱՆԱՅԻՑ ԵՒ ՍԱՐԿԱԽԱԳԱՅ, ԹԵՄԱԿԱՆ
ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՈՅ, ԹԵՄԱԿԱՆ ԵՒ ԹԱՂԱԿԱՆ
ԽՈՐՀՐԴՈՅ ԵՒ ՊԱՇՏՕՆԷԻՑ ԵՒ ՍԻՐԵՑԵԱԼ ՀԱՄԱՅՆ
ՀԱՒԱՏԱՑԵԱԼ ԺՈՂՈՎՐԴԵԱՆ ՀԱՅՈՅ

«Այս ներուշ առաւելեալ էր իմաստութեամբ քան զյուլիս ի
ժամանակի անդ, ո՛չ միայն քան զվարդապետս հայոց, այլև քան
զՅունաց և զԱւորոց այնքան՝ մինչ զի համբաւ իմաստութեան նո-
րա տարածեցաւ ընդ ամենայն ազգս»:

Պատմագիր՝ Կիրակոս Գանձակեցի

Փրկչական երկրորդ հազարամեակի սեմին, երբ արևմուտքից Բիզանդա-
կան Կայսրութեան և արևելքից խոժող սելջուկների հարուածների տակ, Հա-
յաստանը կորցնում էր իր անկախութիւնը և քայքայւում Բագրատունեաց իշ-
խանութիւնը, աստուածային նախախնամութեամբ, Հայոց աշխարհից հեռու՝
Կիլիկիայում կազմաւորուեց ու զարգացաւ մի նոր հայկական պետութիւն, որ
հանդիսացաւ պահպանողը և շարունակողը հայ ժողովրդի քաղաքական գի-
տակցութեան, հոգևոր ժառանգութեան և ազգային մշակոյթի:

Սուրբ Էջմիածնէն ժամանակաորապէս Կիլիկիա փոխադրուեց նաև Ամենայն Հայոց Հայրապետութեան Աթոռը, նորաստեղծ հայ պետութեան հովանիին ներքոյ, հոգևոր ու մշակութային սերտ կապեր պահպանելով Հայաստանի հոգևոր կենտրոնների հետ, երբ ու ինչքան թոյլատու էին լինում քաղաքական պայմանները:

Եւ այսպէս մօտ երեք դար շարունակ 1080-ից մինչև 1375 թուականը, Կիլիկիան դարձաւ բուն Հայաստան աշխարհի անբաժանելի մասը, նոր փառքով պսակելով հայ ժողովրդի պատմութեան գիրքը և անկորնչելի արժէքներ ընծայելով հայ մշակոյթի գանձատանը:

Հոգևոր դպրութեան, գրականութեան, արուեստների և գիտութեան զարգացման մի նոր դարաշրջան է բացում որ իրաւամբ արժանի է դառնում հայոց պատմութեան «արծաթէ դարը» կոչուելու:

Մանաւանդ ԺԲ դարը, հանդիսանում է կատարը կիլիկեան շրջանի հայ մշակոյթի զարգացման, որի կենտրոնում փայլում է պայծառ անձնաւորութիւնը սուրբ Ներսէս Շնորհալոյ, շատախղը Պահլաւունեաց հայրենասէր իշխանական տան, թողը հռչականուն Գրիգոր Մագիստրոսի:

Ապիրատ իշխանի որդին, Ներսէսը ծնուել է Տլոք գաւառի Ծովք հայրենական դէպքում, և փոքր հասակից մեծացել ու դաստիարակուել է Կարմիր վանքում, իր մեծ հօր Գրիգոր Վկայասէր կաթողիկոսի ձեռքի տակ, իբրև ուսուցիչ ունենալով նոյն վանքի գիտնական վանահայր Ստեփաննոս Մանուկ եպիսկոպոսը:

Հայրապետական Աթոռը, քաղաքական անսպասով պայմանների հետեւանքով 1150 թուականին, Ծովքից փոխադրուելով, նա ևս հետևում է իր կաթողիկոս եղբորը՝ Գրիգոր Պահլաւունուն, և վերջնականապէս հաստատուում է Հոռմկլա, ուր և ինք բարձրանում է սուրբ Լուսաւորչի գահը 1166 թուականին, կոչուելով Ներսէս Դ Կլայեցի կաթողիկոս:

Այստեղ, Հոռմկլայում մանաւանդ, Ներսէս Շնորհալին, ոգեկան և իմացական աստուածաւոր ուժերի լիութեամբ, բոլորում է իր ստեղծագործական կեանքի ամենափայլուն շրջանը:

Պահլաւունի Ներսէսը իրապէս լի եղաւ շնորհներով՝ իբրև հոգեզարդ Հայրապետ Հայոց, իբրև ուղղափառահաւատ խորիմաց աստուածաբան Մայր եկեղեցւոյ, իբրև ներշնչեալ աղօթող բանաստեղծ, իբրև նուիրեալ կրթական մշակ և իբրև քաջակորով պաշտպան հայ պետութեան:

Առանց Ներսէս Շնորհալոյ լուսաշող ներկայութեան, պիտի մերկանար կիլիկեան ԺԲ դարը իր փառքից և պիտի անէանար մի անկրկնելի շողարձակ բարձունք մեր մշակոյթի պատմութեան հորիզոնից: Երանաշնորհ սուրբ Շնորհալին փառաւորուել է անցեալում և փառաւորուելու է միշտ, իբրև բոլոր ժամանակների պարծանք ամենայն հայոց:

Երախտագէտ սրտով և երկիւղածութեամբ, խոնարհում ենք հրաշաշնորհ Հայրապետի սուրբ յիշատակի և մեծ վաստակի առաջ, աղերսանքով ջերմեռանդ որ նա Բարձրելոյն Գահին առջև բարեխօս լինի՝ ի խնդիր անսասանութեան և մի և անբաժան պահպանման առաքելական մեր Մայր եկեղեցւոյ:

Յաւելտ յարգանք, լոյս և փառք սուրբ Ներսէս Շնորհալոյ նուիրական յիշատակին ու անթաւամ գործին:

Այս տարի 13 օգոստոսին լրանում է մեծ Հայրապետի մահուան ութհարիւրամեակը: Այսու Մեր կոնդակով երջանիկ ենք հրաւեր կարդալու մեր եկեղեցւոյ նուիրապետութեան բոլոր Աթոռներին և թեմական-եկեղեցական կազմակերպութիւններին, որ տարւոյս ընթացքին պատշաճ եկեղեցական արարո-

դուքիններով, հանդիսաւոր միատեքով և հայերէն ու այլ լեզուներով հրատարակութիւններով, տճնախմբութի ու պանծացութի՝ Ծնորհալի սուրբ Հայրապետը Ամենայն Հայոց:

«Յիշեցէք զառաջնորդս ձեր որ խօսեցան ձեզ զբանն Աստուծոյ. հայեցեալք յելս գնացից մոցս՝ նմանողք եղերոք հաւատոցն» (Եբր. ԺԳ. 7): Ամէն:

Հայր Դե Ռ

**ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ՊԱՏՐԻԱՐԺ ԵՒ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ
ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ**

Տուա կոնդակս ի 16-ն յունուարի

1973 փրկչական ամի,

և ի տումարիս հայոց ՌՆԻԲ,

ի մայրավանս սրբոյ Էջմիածնի

ՀՄՐ. 743

